

گزارش «فرهیختگان» از علل قطعی گسترده برق در کشور

فصل خاموشی تدبیر از اردیبهشت شروع شد

ابوالقاسم رحمانی

دبیر گروه جامعه

دم‌مای ظهر بود، نزدیکی‌های محل کار، خسته از پیاده‌روی مختصر و حرارت بالای خورشید و گرمای طاقت‌فرسای اردیبهشت تابستانی! یکی از دوستان پیام داد که امروز روی کارتابل اداری‌شان، نامه‌ای آمده با این مضمون که من بعد کارمندان مرد کت‌نیوشند! حقیقتش را بخواهید، چون قبل‌تر این خبر را خوانده بودم خیلی متعجب نشدم. ماجرا از این قرار است که گویا از کارمندان خواسته شده کت‌نیوشند تا گرم‌شان نشود، چون من بعد به‌خاطر کاهش مصرف برق، روشن کردن کولرهای گازی در

ادارات ممنوع است. کمی بعد‌تر، یکی دیگر از دوستان، پستی در صفحه اینستاگرامش منتشر کرد که نوشته بود برق منطقه‌ای که محل کارشان آنجا بود، قطع شده و فعلا دست از کار کشیده‌اند. ماجرای قطعی برق در کشور ما ماجرای دنباله‌داری است و برای هیچ‌کس مساله‌ای غریبه و ناآشنا نیست. هرسال به دلایل مختلف نقاطی از کشور درگیر ماجرای قطعی برق هستند (بعضی از مناطق هم که اصلا برق ندارند!). در باب چرایی و علل این قطعی‌ها هم هر بار یک چیزی بیان و علت‌هایی برای آن ذکر می‌شود. از آنجا هم که هر بار و هرسال، علل قطعی‌ها دستخوش تغییرات و کم و اضافات می‌شود، نمی‌توان یک نسخه واحدی برای این مساله در تمام سال‌هایی که با قطعی برق مواجه بودیم پیچید. به همین خاطر، براساس برخی آمار و اطلاعات موجود، جست‌وجوهایی که انجام

ماجرای چه قرار است؟ خشکسالی، افزایش دما، چاه‌های کشاورزی و رمزارزها متهمان اصلی خاموشی‌ها

مراسم آغاز ششمین اقدام فراگیر توزیع برق با محور عبور از پیک ۱۴۰۰ درخصوص دلیل به‌هم خوردن تراز تولید و مصرف برق اظهار کرد: «خشکسالی و غیرممکن شدن استفاده از برخی نیروگاه‌های برق‌آبی، افزایش دما و بالا رفتن مصرف برق، ورود زودهنگام چاه‌های کشاورزی و درنهایت پدیده جدیدی به نام رمزارزها چهار دلیل اصلی افزایش شدید مصرف برق و به‌هم خوردن تراز تولید و مصرف به‌شمار می‌روند. این اقدام فراگیر که با هدف آمادگی عملیاتی و اجرایی برای گذر از پیک طراحی و اجرا می‌شود، شامل چهار محور اصلی مقابله با دستگاه‌های رمز ارز غیرمجاز، تعدیل روشنایی معابر شهری و بین‌شهری، بررسی آمادیه‌به‌کاری سامانه‌های برق من و ۱۲۱ و ارزیابی آمادیه‌به‌کاری مولدهای اضطراری است. از آنجاکه مراکز استخراج رمز ارز به‌عنوان پدیده‌ای جدید در زمینه مصرف برق به‌شمار می‌روند، با هماهنگی‌های صورت‌گرفته، مراکز مجاز استخراج در ایام پیک از مدار خارج خواهند شد و برخورد با مراکز غیرمجاز نیز ازطریق تعامل با نهادهای ذی‌ربط انجام می‌شود. در سال گذشته بیش از ۲۹۰ هزار قرارداد همکاری با مشترکان بزرگ و کشاورزان امضا شد که در سال جاری این تعداد به ۳۵۰ هزار قرارداد همکاری افزایش یافته است. امسال ساختمان‌های اداری نیز موظف هستند مصرف برق خود را نسبت به سال قبل ۵۰ درصد کاهش دهند. براساس برآوردها حدود ۵۰۰۰ مگاوات عدم تعادل داریم که امیدواریم با این اقدامات رفع و تراز تولید و مصرف برقرار شود.»

هنوز چندان از قطعی‌های زمستانی برق نمی‌گذرد؛ قطعی‌هایی که به‌ماجرای نبود انرژی و کمبود گاز و مسائل مختلف اینجینینی ارتباطش دارند و باعث شد روزهای نسبتاً زیادی را خصوصا در همین تهران مردم برق نداشته باشند و خیلی از کسب‌وکارها هم متضرر شوند. حالا اما کمتر از چندماه بعد از آن قطعی‌ها، شاهد قطعی‌های جدیدی در کشور و بازهم به‌طور خاص در تهران هستیم؛ مساله‌ای که پیش‌تر هم مسئولان به آن اشاره کرده بودند. غلامعلی رخسانی‌مهر، معاون هماهنگی توزیع توانیر چند روز پیش گفته بود: «برنامه‌هایی باید برای جبران ۴ هزار مگاوات کمبود تولید برق در سال جاری داشته باشیم که قدم نخست را دولت از خودش شروع کرده است. دستگاه‌های اجرایی، بانک‌ها و نهادهای عمومی مکلف شدند مصرف‌شان را در ساعات اداری ۵۰ تا ۵ درصد کاهش دهند و در ساعات تعطیل تا ۱۰ درصد مصرف سال قبل را داشته باشند. موضوع دیگر در زمینه روشنایی معابر و مهم‌تر از آن رمزارزهایی است که در یک کار غیرتولیدی و غیرمولد از آن استفاده می‌کنند که تاکنون حدود ۳۷۰ مگاوات از این نوع رمزارزهای غیرمجاز را جمع‌آوری کردیم. دارندگان مولدهای اضطراری تاکنون ۷۵۰ مگاوات تفاهمنامه همکاری با ما امضا کرده‌اند. براساس اطلاعات ما این همکاری‌ها تا ۱۷۰۰ مگاوات می‌تواند ادامه داشته باشد و وزارت نفت نیز اعلام آمادگی کرده تا سوخت موردنیاز آنها را نیز تأمین کند تا تابستان بدون مشکلی داشته باشیم.» محمدحسین متولی‌زاده، مدیرعامل توانیر هم چندروز پیش در

فرسودگی خطوط را هم به عوامل قبلی اضافه کنید

مصطفی رجبی مشهدی، سخنگوی صنعت برق در تکمله اظهارات قبلی مسئولان، طی چندروز گذشته مصاحبه‌های متعددی پیرامون وضعیت مصرف برق در کشور داشت. به گفته او «مصرف برق حدود ۵۲/۶۶۲ مگاوات در کل کشور بوده‌است که نسبت‌به‌روزهای مشابه سال گذشته شاهدافزایش حدود۹ هزار مگاواتی مصرف بودیم. قطعی‌های برق پراکنده‌ای که در نقاط مختلف پایتخت شاهد آن بودیم، به‌دلیل افزایش مصرف برق است و در برخی نقاط احتمالا ممکن است ناشی از فرسودگی شبکه‌ها یا پارگی خطوط... باشد که همین امر موجب قطعی برق شده‌است که همکاران ما در اسرع وقت اقدام به تعمیرات لازم کردند تا شاهد قطعی طولانی برق نباشیم. درباره قطعی برق آنتن‌های BTS باید گفت این آنتن‌ها دارای باتری‌های همراه هستند که درصورت قطعی برق می‌توانند از این باتری‌ها استفاده کنند و اگر مواردی از قطع برق این آنتن‌ها گزارش شده، به‌خاطر مشکل باتری آنها بوده‌است. از مشترکان تقاضا داریم بامدیریت مصرف به‌ویژه واحدهای غیرمجاز رمزارز به صنعت برق در عبور از پیک مصرف در روزهای تابستان کمک کنند. درصورت گزارش واحدهای غیرمجاز رمزارز علاوه‌بر دریافت پاداش نقدی تا سقف ۲۰ میلیون تومان دریافت کنند.»روز گذشته هم‌رجبی با اعلام این خبر که برق چهار سازمان دولتی به‌دلیل عدم‌رعایت‌الگوی مصرف اعلام‌شده، با ابلاغ قبلی قطع شد، گفت: «برق این سازمان‌ها که پیش‌تر نیز نسبت‌به عدم‌رعایت سقف و الگوی تعیین‌شده اخطار دریافت کرده بودند، قطع شد. وزارت صمت، بانک ملت (مرکزی)، بنیاد تعاون و سازمان ثبت و اسناد کشور، چهار ساختمانی هستند که برق آنها امروز با هماهنگی و ابلاغ قبلی قطع شد. براساس ابلاغ صورت گرفته توسط وزارت نیرو، سازمان‌های دولتی باید مصرف برق خود را ۵۰ درصد کاهش دهند. بازرسی‌های روزانه توسط شرکت‌های توزیع به‌منظور اطمینان از صحت عملکرد سازمان‌های دولتی در موضوع مدیریت مصرف برق، انجام خواهد شد.» همایون حائری، معاون وزیر نیرو در امور برق و انرژی هم گفته است: «امسال با گرما آغاز شد، به همین دلیل سیستم‌های سرمایشی زودتر به مدار آمدند و باتوجه به اینکه سال خشکی داریم، چاه‌های آب کشاورزی نیز زودتر شروع به فعالیت کردند. این عوامل باعث شده که میزان مصرف در مقایسه با سال گذشته بسیار افزایش پیدا کند. از پیک مصرف سال گذشته تا پیک سال جاری ظرفیت نیروگاه‌های حرارتی جدید که به مدار آمده، کلا پاسخگوی تأمین افزایش مصرف مشترکان جدیدی است که به‌تازگی اضافه‌شده‌اند، اما بالاخره باید کمبود تولید نیروگاه‌های برق‌آبی را جبران کنیم.»

افزایش ۹ هزار مگاواتی مصرف برق، کاهش

۶۰ درصدی بارندگی‌ها؛ وضعیت برق بحرانی است

تا اینجا چند عامل به‌عنوان علل اصلی قطعی‌ها و بروز بحران در مساله برق کشور بیان شد؛ علی‌که با نگاهی به سایر عوامل خیلی بیراه به‌نظر نمی‌رسند، اما خب همه ماجرا هم این نیست. بگذارید کمی آماری و متقن‌تر حرف بزنیم. با نگاهی به جدول گزارش وضعیت مصرف برق در کشور و مقایسه میزان مصرف اردیبهشت‌ماه امسال نسبت‌به‌سال ۹۹، چیزی حدود ۹ هزار مگاوات میزان مصرف مشترکان افزایش پیدا کرده‌است. این درحالی است که ما در سال جاری به‌دلیل کاهش محسوس بارش‌ها و ذخایر آب پشت‌سدها، عملا امکان تولید برق توسط نیروگاه‌های برق‌آبی را هم از دست داده‌ایم. اینجا بد نیست آماری هم از وضعیت بارندگی‌ها در سال جاری در قیاس با سال گذشته دوره بلندمدت ۵۰ ساله هم ارائه کنیم. دیروز احد وظیفه، رئیس مرکز ملی خشکسالی و مدیریت بحران سازمان هواشناسی ضمن بیان اینکه بارش‌ها در ایران طی اردیبهشت‌ماه حدود ۱۶ میلیمتر بود، اظهار کرد: «این درحالی است که میانگین نرمال بارش‌ها در این ماه ۱۸ میلیمتر گزارش شده‌است. از این‌رو می‌توان گفت در اردیبهشت‌ماه با کم‌بارشی ۱۵ درصدی مواجه بودیم. به‌طور کلی از ابتدای فروردین‌ماه تاکنون در کشور حدود ۲۰ میلیمتر بارش داشتیم، این درحالی است که میزان نرمال بارش‌ها در کشور طی دو ماه ابتدایی سال ۵۲ میلیمتر است، بنابراین بارش‌ها در ایران طی فروردین و اردیبهشت حدود ۶۰ درصد کمتر از نرمال بود.» پیش‌تر هم در این صفحه و روزنامه و هم در گزارشی که مرکز پژوهش‌های مجلس تهیه کرده بود، به وضعیت نامناسب بارندگی‌ها در سال آبی جاری اشاره کردیم و گفتیم که نسبت بارندگی سال آبی ۱۴۰۰-۱۳۹۹، در قیاس با مدت مشابه در سال آبی قبلی بیش از ۵۲ درصد و نسبت‌به دوره ۵۰ ساله بیش از ۳۶ درصد کاهش داشته و این زنگ خطر جدی در ارتباط با ورود به یک دوره خشکسالی شدید را به صدا درآورده‌است.

آنها مواجه خواهیم شد و ذکر می‌کنیم، مسائلی هستند که می‌توان از مدت‌ها قبل به آنها فکر کرد و برای آنها آماده بود. البته اگر پای یک دولت درست و حسابی در میان باشد.

وضعیت برق در سایر استان‌ها هم بحرانی است

این وضعیت محدود به تهران هم نیست، هرچند خاموشی‌ها در تهران محسوس‌تر و رسانه‌ای‌تر شده‌اند، اما در سایر استان‌ها هم وضعیت بحرانی است. عباس آذری، سخنگوی صنعت برق خراسان درخصوص جدول برنامه‌های مدیریت مصرف برق در مشهد، اظهار کرد: «ما برای مدیریت مصرف برق دو برنامه داریم؛ برنامه اول مربوط به مدیریت مصرف برق مراکز بزرگ و پرمصرف ازجمله ادارات و کارخانه‌ها است. از دو ماه گذشته با آنها هماهنگ شده و درخواست شده‌است که در ساعات پیک مصرف کمک کنند. به‌عنوان مثال کارخانه‌ای که ۱۰ مگاوات در ساعت برق مصرف می‌کند، در ساعات پیک مصرف فعالیتش را کاهش داده یا متوقف کرده و ۳ مگاوات به ما کمک کند. حدود ۵۰ تا ۶۰ درصد از کمبود تولید با اجرای این برنامه برطرف می‌شود. برنامه مدیریت مصرف برق هرساله از ۱۵ خردادماه شروع می‌شود، اما امسال شرایط در حدی بحرانی است که این مساله از ۱۵ روز زودتر شروع شده‌است.» سویا استان خراسان، از ایلام، البرز و سایر استان‌های کشور هم اخباری مبنی بر بحرانی بودن وضعیت برق رسانی به مشترکان به گوش می‌رسد.

آن روی سکه قطعی برق

افزایش دما، کاهش شدید و محسوس بارندگی‌ها، استخراج ارزهای مجازی و فرسودگی شبکه توزیع برق و... تا اینجا به‌عنوان علل اصلی عدم تأمین نیاز برق مصرفی مشترکان بیان شده‌است. منتها در گفت‌وگو با کارشناسان و جست‌وجوهایی که انجام دادیم، علل دیگری هم در ایجاد این نقص و کاستی‌ها وجود دارد که خیلی در بین سخنان مسئولان نیست و حتی وقتی جویا شدیم هم کسی پاسخگو نبود. بااین‌حال طبق اطلاعات موجود، هر ۱۰ سال شبکه تولید و توزیع برق در کشور باید تا دو برابر ظرفیتش افزوده شود؛ اتفاقی که عملا در کشور ما رخ نمی‌دهد و همین مساله باعث می‌شود در شرایط موجود شرایط مشابه که بخشی از ظرفیت را از دست می‌دهیم، توان تولید و توزیع برق کاهش پیدا کند و به این وضعیت دچار شویم. نکته دیگری که باید به آن اشاره کنیم، صرفه اقتصادی ورود سرمایه‌گذار در صنعت برق است. طبق اطلاعات موجود هر کیلووات برق حدود ۳۰۰ تومان توسط نیروگاه فروخته می‌شود، دولت چون در یک فضای انحصاری قرار دارد و عملا در ایران فقط دولت مشتری برق است، ۵۰ تومان از این هزینه را از جیب مشترک برمی‌دارد و آن ۲۵۰ تومان باقیمانده را هم در قالب یارانه به تولیدکنندگان خصوصی برق بسیار خیم است، درحالی که تمامی صنایع کشور ازجمله پتروشیمی، فولاد و کاشی و سرامیک به‌نوعی یارانه‌های انرژی دریافت می‌کنند، صنایع نیروگاهی که عمدتا به لحاظ فناوری بسیار پیشرو و مطابق استانداردهای روز دنیا هستند، نه‌تنها هیچ یارانه‌ای دریافت نمی‌کنند، بلکه به دولت یارانه نیز می‌دهند؛ به‌عبارتی مجبور هستند برق تولیدی خود را کمتر از بهای تمام‌شده به دولت بفروشند و علاوه‌بر آن وزارت نیرو با تاخیرهای فراوان در پرداخت مطالبات آنها، به اجبار از آنها وام هم می‌گیرد. اجازه صدارت هم که نرخ‌های جذباتری دارد به نیروگاه‌ها داده نمی‌شود و در رقابتی عیان با بخش خصوصی وزارت نیرو تلاش می‌کند درآمدهای صادرات برق را در انحصار خود نگه دارد. به بیان ساده‌تر، برق را به‌بهای بسیار ارزان‌تر از نیروگاه خصوصی می‌خرد و بسیار گران‌تر به مشتری خارجی می‌فروشد. سرمایه‌گذاران علاقهای به احداث نیروگاه جدید ندارند و از برخورد آمرانه و غیرمسئولانه وزارت نیرو شکایت دارند. نرخ‌های فعلی برق جوابگوی نوسازی و تعمیرات صحیح نیروگاه‌های موجود نیست و به‌تدریج نیروگاه‌های موجود مستهلک شده و جایگزین نمی‌شود و سرمایه‌گذاران درحال خروج از این صنعت هستند.»

کارخانه‌ای که بعد از ۱۴ سال نیمه تعطیلی احیا شد

به موضوع رسیدگی کرد و اکنون با حکم دیوان کارخانه به مالک اصلی بازگردانده می‌شود، در این امر بانک نیز مشارکت خواهد داشت. نشست با مالک کارخانه، بانک تجارت و مسئولان عالی قضایی برای تعیین تکلیف بدهی‌های کارخانه به بانک و سرعت در روند اشتغال و ارتقای تولید با پیگیری‌هایی که انجام می‌شود، در دستور کار است.»

بازگشت کارخانه به صاحب اصلی خود

سرانجام در بهمن سال ۹۹، این کارخانه به صاحب اصلی خود بازگشت. ناصر عتباتی، رئیس کل دادگستری استان اردبیل، یکشنبه پنجم بهمن از حل مشکل کارخانه سیلان پارچه بزرگ‌ترین کارخانه نساجی خاورمیانه با ورود دستگاه قضایی خبر داد و گفت: «با اقدامات صورت‌گرفته مالک اصلی سیلان پارچه امروز در محل کارخانه مستقر شد و کارخانه به‌وی تحویل داده شد. با دستور ویژه‌ای که سوم مهرماه ریاست قوه قضائیه در جریان سفر استانی به اردبیل درخصوص تسریع و تدقیق در پرونده اعمال ماده ۴۷۷ راجع به ورشکستگی این کارخانه صادر

حرف‌ها و درددل‌های مدیران و کارگران آن که به‌دلیل عدم پایبندی بانک به تعهداتش به‌حالت نیمه‌تعطیل درآمده بود، نشست و در جریان مشکلات و نیازهای این واحد تولیدی برای بازگشت به چرخه تولید و افزایش بهره‌وری در سال «جهش تولید» قرار گرفت و پس از آن وی برای حل مشکلات این واحد تولیدی دستوراتی را به مسئولان مربوطه ابلاغ کرد.

تسریع و تدقیق در پرونده اعمال ماده ۴۷۷

راجع به ورشکستگی سیلان پارچه

پس از سفر استانی پیگیری این موضوع به‌صورت ویژه در دستور کار دادگستری استان اردبیل قرار گرفت و ناصر عتباتی در ماه آبان درمورد آخرین وضعیت ورود دستگاه قضا به مشکل کارخانه سیلان پارچه اظهار کرد: «دو جلسه در تهران با حضور مسئولان عالی قوه قضائیه، مدیرعامل بانک تجارت، تعدادی از اعضای هیات‌مدیره و پنده برگزار شد. با دستور ویژه‌ای که ریاست قوه قضائیه درخصوص تسریع و تدقیق در پرونده اعمال ماده ۴۷۷ راجع به ورشکستگی این کارخانه صادر کرده بود، دیوان عالی

بند دوم اصل ۱۵۶ قانون اساسی، بر احیای حقوق عامه توسط قوه قضائیه تأکید دارد. از مظاهر حقوق عامه، حمایت از تولید داخلی است، بر همین مبنا سیدابراهیم رئیسی از آغاز مسئولیت خود در قوه قضائیه، حمایت از تولید داخلی را با احیای واحدهای تولیدی را کد مجدانه پی گرفت.

یکی از آن واحدهای تولیدی را کد که احیا شد، کارخانه سیلان پارچه اردبیل بود. این کارخانه پس از تملک از سوی یکی از بانک‌ها به‌سبب عجز در بازپرداخت تسهیلات، به شرایط نیمه‌تعطیلی کشیده شده بود و در طول ۱۴ سال فقط با ۱۰ درصد ظرفیت خود کار می‌کرد و به‌جای ۶ هزار نیرو- که قبل از تملک بانک داشت- فقط با ۶۰۰ نفر به فعالیت ادامه می‌داد!

بازدید سرزده رئیس قوه قضائیه از کارخانه سیلان پارچه

اماد دستگاه قضایی در راستای حمایت از جهش تولید و رفع موانع آن به‌موضوع کارخانه نساجی سیلان ورود پیدا کرد. سیدابراهیم رئیسی، سوم مهرماه ۹۹ به استان اردبیل سفر کرد، در ابتدای این سفر به‌صورت سرزده و از پیش اعلام نشده به بازدید از آن کارخانه پرداخت؛ کارخانه‌ای که به‌دلیل برخی مقررات بانکی تعطیل شده بود. رئیس قوه قضائیه در جریان این بازدید، پای

رصد، حمایت و پشتیبانی سیلان پارچه توسط دادگستری کل این استان خبر داد.

جذب ۱۲۰۰ نیروی کار جدید در کارخانه

سیلان پارچه، پس از احیا توسط دستگاه قضایی در روزهای پایانی اردیبهشت ۱۴۰۰ انور حجازی‌نیا، مالک کارخانه سیلان پارچه به‌تشریح روند آغاز به کار این واحد تولیدی و مشکلات آن و همچنین مساعدت‌های قضایی برای راه‌اندازی مجدد سیلان پارچه به‌ویژه پس از بازدید رئیسی از آن، پرداخت و یادآور شد: «اگر مساعدت‌های قضایی نبود، چندسال بعد، سیلان پارچه به تلی از لاشه ماشین‌آلات تبدیل می‌شد، اما حالا ۱۲۰۰ نفر برای اشتغال در کارخانه سیلان پارچه دعوت شده‌اند. از این تعداد، بعد از ارائه آموزش‌ها و مهارت‌های مقدماتی در نیمه نخست خرداد سال جاری آزمون اخذ می‌شود و پس از آن، افراد رتبه‌رتبه قبولی در این کارخانه مشغول به کار خواهند شد. با جذب نیروهای جدید که پس از احیای کارخانه سیلان پارچه در نتیجه مساعدت‌های قوه قضائیه صورت گرفت، ظرفیت خط تولید پوشاک ما از حدود ۲۷۰ نفر به هزار نفر ارتقا می‌یابد. ۴۰ درصد محصولات سیلان پارچه در بازار داخلی و نزدیک ۶۰ درصد آن به بازارهای کشور‌های ثروتمند دنیا صادر خواهد شد.»